

Foto: Valentijn te Plate

Detail van een vliegenzwam: waarschijnlijk de bekendste paddenstoel. Vaak waar te nemen in oude houtwallen met eiken.

Nieuw grensoverschrijdend landschapsherstelproject

Binnenkort begint de VNC aan een groot nieuw landschapsherstelproject: Grenzeloos landschap – Grenzenlose Landschaft. In dit zogenoemde Interreg-project werken we samen met Duitse partners aan ‘dooradering’ van het landschap aan zowel de Nederlandse als de Duitse kant van de grens. Wij vinden dat landschap niet eindigt bij landsgrenzen, aangezien planten en dieren zich ook niet aan zulke grenzen houden! Deze grensoverschrijdende samenwerking is er dan ook op gericht de landschappen aan beide zijden van de grens te verbeteren en onderling te verbinden.

Over het project

Het doel van het project Grenzeloos landschap – Grenzenlose Landschaft is het landschap klimaatbestendig te maken, zodat gevolgen van klimaatverandering minder ingrijpen in het landschap. Door het landschap op een natuurlijke manier aan te passen aan de uitdagingen van klimaat-

verandering willen we ervoor zorgen dat bedrijven in de regio, met name landbouwbedrijven, ook in de toekomst kunnen blijven bestaan. Samen met plaatselijke ondernemers en gemeenten creëren we zo een robuust en economisch waardevol landschap waar de burgers in het gebied van profiteren.

Een droogstaande waterloop in het projectgebied.

Foto: Lars van Peijl

VERENIGING NEDERLANDS
CULTUURLANDSCHAP

Het project is, zoals gezegd, grensoverschrijdend en zal grofweg plaatsvinden tussen Mook-Middelaar, Land van Cuijk, Gennep en Bergen (L) aan de Nederlandse kant en Goch, Weeze, Kalkar en Uedem aan de Duitse kant. Daarnaast zullen we het landschap laten aansluiten op de Brabantse Maasheggen, waarmee de bestaande ecologische verbindingen verder uitgebreid worden.

Voor dit project werkt de VNC nauw samen met het Naturschutzzentrum im Kreis Kleve e.V., waarmee we ook al samenwerkten in de onlangs afgesloten Groen Blauwe Rijn Alliantie, een eveneens grensoverschrijdend natuurbeschermingsproject. Bij dit laatste project stond de ontwikkeling van ecologische verbindingen voor otters en andere dieren die in of rond het water leven centraal. De samenwerkende partijen gaven destijds al aan ook in de toekomst verder samen te willen werken, en dit nieuwe Interreg-project kan dan ook gezien worden als voortzetting van de samenwerking die bij de Groen Blauwe Rijn Alliantie begonnen is.

Het project bestaat uit drie onderdelen:

1. Droge dooradering

Droge dooradering houdt in dat het landschap verrijkt wordt met groene landschapselementen zoals heggen en houtwallen. Extreme weersomstandigheden zoals hittegolven en hevige

regenval hebben vaak dramatische gevolgen voor de landbouw. Het agrarisch landschap is door de jaren heen kwetsbaarder geworden voor dit soort problemen, onder meer door het verdwijnen van landschapselementen die voorheen onderdeel uitmaakten van de landbouwpercelen. Door deze weer terug te brengen versterken we dus het boerenlandschap. Heggen en bosjes zijn effectief in het voorkomen van winderosie en van schade door extreme regenval en droogte. Daarnaast binden ze CO₂, voorkomen ze het verdwijnen

Het grensoverschrijdende project zal grofweg plaatsvinden tussen Mook-Middelaar, Land van Cuijk, Gennep en Bergen (L) aan de Nederlandse kant en Goch, Weeze, Kalkar en Uedem aan de Duitse kant.

van mineralen uit de bodem, bevorderen ze uiteraard de biodiversiteit en zijn ze bovendien cultuurhistorisch waardevol. Concreet worden er 10 kilometer aan heggen aangelegd, 20 kilometer aan bloemrijke randen ingezaaid en 5 hectare braakland gerealiseerd. We gaan samenwerken met boeren en landeigenaren die door extreem weer zijn getroffen om zo de oplossingen op maat te treffen. Tot slot maken we in dit onderdeel van het project een analyse met de bedoeling in kaart te brengen welke delen van het gebied kwetsbaar zijn voor extreme weersomstandigheden. Op basis daarvan kunnen we aanbevelingen formuleren om ook op die plekken het landschap te versterken.

2. Natte dooradering

Het tweede onderdeel van het project behelst het effectiever beheren van de waterlopen die het gebied doorkruisen, ook wel de natte dooradering genoemd. Hoewel de beken aan beide kanten van

de grens vergelijkbare landschapskennmerken hebben, worden ze vaak zeer verschillend beheerd. Zo zijn de oevers van veel beken aan de Duitse kant begroeid met struiken en heesters, terwijl de Nederlandse oevers meestal grotendeels kaal worden gehouden. Dit heeft verregaande gevolgen voor de functionaliteit van de beken. Aan de hand van een analyse stellen we punten voor verbetering voor; verbeteringen waardoor de waterlopen zowel in zeer droge als natte perioden beter gaan functioneren. Wat we willen bereiken, is dat de waterlopen bij hevige regenval het water eerst opslaan voordat ze het weer afgeven, en het bij langdurige droogte langer vasthouden. Daarmee hopen we de klimaatrisico's van lokale ondernemers, zoals landbouwers en kwekers, verder te verkleinen. Daarnaast onderzoeken we een nieuwe aanpak voor kunstmatige watertoevoer, waarbij water bij een te lage waterstand vanuit ontgrondingsmeren naar plaatselijke beken wordt geleid. We hopen aan te tonen dat die nieuwe aanpak een effectieve methode is om in perioden van droogte het droogvallen van waterlopen te voorkomen. Uitwisseling van kennis en ervaringen tussen betrokken partijen aan beide kanten van de grens speelt bij dit alles een belangrijke rol. Alleen zo

komen we tot gezamenlijke oplossingen om de natte verbindingen in het gebied aan het warmere klimaat aan te passen.

3. Educatie & recreatie

Naast maatregelen voor versterking van het landschap is ook overdracht van kennis en informatie belangrijk. Bewoners en bezoekers moeten weten wat er zich in de omgeving op het gebied van landschap en cultuurhistorie heeft afgespeeld en nog gaat afspeelen. Daarom staat het derde onderdeel van het project in het teken van bewustwording over het landschap. Het (cultuur)historische landschap in het Nederlands-Duitse projectgebied moet toegankelijker worden, zodat mensen zich bewuster worden van de geschiedenis en ecologie van de omgeving. Om de betrokkenheid te vergroten zullen recreatieve routes worden gemaakt, die bovendien aansluiten op het UNESCO-biosfeerreservaat de Maasheggen in Noord-Brabant. Denk daarbij aan thematische wandel- en fietsroutes over bestaande paden door het gebied. Door middel van borden zal informatie worden gedeeld over de geschiedenis van het landschap, de economische en ecologische functies, de veranderingen die nu al zichtbaar zijn en in de toekomst zullen optreden als gevolg van de klimaatverandering, en hoe het land-

schap daaraan kan worden aangepast. Om het bereik verder te vergroten, is het de bedoeling dat de routes en informatie ook digitaal beschikbaar komen. Zo hopen we mensen de mogelijkheid te bieden het landschap over de grenzen heen te ervaren. De nieuwe recreatieve routes en informatievoorzieningen moeten bovendien een impuls geven aan de lokale economie, zoals horeca en aanverwante bedrijven.

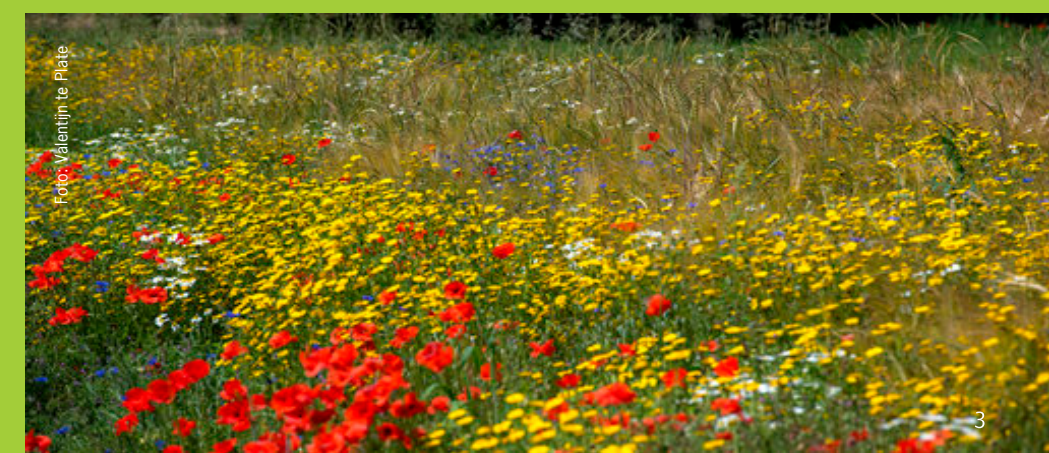
Het Interreg-project Grenzeloos landschap – Grenzenlose Landschaft is inmiddels officieel vergund door de Europese Unie, en wordt uitgevoerd in het kader van het Interreg VI-programma Deutschland-Nederland. Het wordt medegefinancierd door de Europese Unie, het Nederlandse Ministerie van Economische Zaken, het Ministerium für Wirtschaft, Industrie, Klima und Energie, de deelstaat Nordrhein-Westfalen, en de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg. De VNC ziet zeer uit naar de vele verbeteringen die we kunnen realiseren voor zowel het droge als het natte landschap, en de kennis die we daarover kunnen opdoen en delen.

We houden u op de hoogte van de voortgang.

*Links:
Door weer landschapselementen terug te brengen versterken we het boerenlandschap. Heggen en bosjes zijn effectief in het voorkomen van winderosie en schade door extreme regenval en droogte.*

*Rechts:
In dit project wordt 10 kilometer aan heggen aangelegd, en 20 kilometer aan bloemrijke randen ingezaaid.*

Rekbare begrippen

De plannen van Eurocommissaris Timmermans voor een strenger natuurverdrag hebben in ieder geval in Nederland de discussie rond al dan niet realistische juridische natuurbescherming weer doen oplaaien. Menig natuurbeschermers komt met, in mijn ogen, wanhopige pogingen af te rekenen met de praktijk voortdurend een loopje te nemen met de natuur. De initiatieven buitelen over elkaar heen.

Natuur verschaft ecosysteemdiensten, van waterberging en medicijnen tot voedsel en ecotoerisme. Het helpt dit telkens te zeggen, als harde in geld uit te drukken waarden, die het op kunnen nemen tegen het harde economische denken.

Anderen gaan daar straal aan voorbij en menen dat de natuur, zelfs als ze geen enkel nut heeft voor de mens, intrinsieke, opzichzelfstaande waarden vertegenwoordigt. In plaats van duurzaamheid (een begrip dat dreigt te worden uitgehold) spreekt men tegenwoordig steeds meer van volhoudbaarheid. En landbouw en bouwen moeten natuurinclusief worden.

En wie toch hardleers blijft en volhardt in de aantasting van de natuur maakt zich schuldig aan ecocide. Een initiatiefwet van de Partij voor de Dieren hierover is inmiddels gepubliceerd. De natuur, rivieren, bossen en bergen zouden rechtspersonen moeten worden, zo menen sommige juristen. Net zoals de kindbescherming voogden kent, zo zou er ook voor natuurgebie-

den een voogd aangesteld moeten kunnen worden. Bijvoorbeeld een natuurvoogd voor de rivier de Maas, die namens de Maas kan optreden om de belangen van de rivier te behartigen.

De laatste 50 jaar natuur- en landschapsbescherming overziend, heb ik grote twijfels of het ooit gaat gebeuren.

Waar de VN en de EU van mening zijn dat lidstaten 30% van hun landoppervlak als beschermde natuur moeten aanwijzen is er eigenlijk alles overziend niets echt beschermd.

Voor Nederland is doodsbang dat gebieden echt bescherming krijgen; dat zou namelijk betekenen dat alle gretig gebruikte geitenpaadjes voorgoed worden afgesloten. Immers, 'echt beschermd' wil zeggen: zolang het gras groen is en de hemel blauw. Een belofte die opeenvolgende Amerikaanse regeringen maakten met de oorspronkelijke 500 stammen die het land bevolkten voordat de blanken arriveerden. Al snel bleek dat het gras niet altijd groen was en de hemel niet altijd blauw, waardoor alle verdragen zonder uitzonderingen konden worden overtreden. En dan konden indianen nog onderhandelen over hun grondrechten en desnoods strijd leveren. Op zekere dag – 2 juni 1924 – werden ze zelfs niet langer beschouwd als wilden, maar als rechtspersoon. Maar nog steeds worden de rechten van indianen en ook die van andere inheemse volken en hun leefgebieden over alle continenten verder bedreigd en uitgekleeft.

De 'echte' natuurbescherming in Nederland: zolang het gras groen is en de hemel blauw.

Zelfs al zou de natuur een stem krijgen, dan nog zou de deskundigheid van een 'natuurvoogd' in twijfel worden getrokken en zou deze eindeloos gedwongen worden onomstotelijke bewijzen aan te voeren waarom een zoveelste ingreep in de natuur niet zou mogen doorgaan.

Er zijn provincies in ons land die handouts maken waarin behulpzaam wordt uitgelegd hoe men wet- en regelgeving kan omzeilen, hoe men een ontheffing kan krijgen voor het verbod op de aanleg van woonwijken en zonneparken in de nabije omgeving van toch al gehavende natuur en op de aanleg van mountainbiketrails in het Nationaal Natuurnetwerk. Ik heb ook nog nooit een adviesbureau kunnen betrappen op een volmondig "nee" tegen een project met als argument dat de beschermde status van het gebied dat niet toelaat.

Je vraagt je toch werkelijk af of er een provincie is of een ministerie dat pal staat voor de natuur, overeenkomstig de verplichtingen die al 40 jaar van kracht zijn en die wij als land zelf vrijwillig aangegaan zijn. Waarom zou een nieuwe (overigens ook alweer afgezwakte) natuurwet uit Brussel wel werken in onwillige landen waar de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern, Bonn en Ramsar dat al niet doen?

Hoe kun je überhaupt wetten aannemen, verdragen sluiten, spelregels afspreken zonder een natuurlitatie, -voogd of -ombudsman aan te stellen die optreedt en de regels handhaaft? Zo'n soort gezag zullen wij als land boven ons moeten dulden. Het gaat immers om overleven en, eens te meer, de toekomst van onze kinderen.

Dat zal voor een land als het onze zwaar wennen zijn. Niet meer kunnen marchanderen, gebieden die écht op slot gaan, geld dat écht moet worden uitgegeven aan het inlossen van alle aangegane verplichtingen, net zolang totdat de doelstellingen worden gehaald.

Waar komt onze onwil toch vandaan? Het begint al bij de kinderen. Die krijgen op school en op tv niet met de paplepel de onverbloemde waarheid ingegoten dat de aarde de regels bepaalt, en niet wij. Dat de aarde ons enige ruimteschip is, dat inmiddels ernstig beschadigd is en dus nu onmiddellijk moet worden gerepareerd en weer vliegklaar moet worden gemaakt. De liefde en trouw aan die aarde, waaraan we alles te danken hebben, is voor velen niet vanzelfsprekend. Er zijn mensen die bij het zien van een woud alleen denken aan de kubieke meters hout die je eruit kunt halen en aan de hoeveelheid erts die in zo'n imposante berg zit. Mensen die dieren en natuur als obstakel zien bij de expansie van hun plannen, gebruik en hobby's. De natuur moet zich er maar in schikken. Vroeger stierven toch ook allerlei dieren uit; dat is toch niet erg? Hieruit spreekt geen liefde of respect voor de aarde; integendeel.

Starend naar de oneindigheid van de oceanen ontwerpen zij fabrieksschepen met radar waarmee ze zelfs de laatste vis nog vinden kunnen. Ze maken machines, huizenhoog, die in de aarde op zoek gaan naar zorgvuldig opgeborgen

bruinkool. Ze knippen niet met hun ogen bij het zien van plastic soep. Bij zulke mensen zoek je tevergeefs naar schaamte. Ze drijven agressieve chemicaliën de bodem in om kiezelstenen op te lossen en er gas uit te winnen.

Stel, je zou de rivier de Maas een stem willen geven. Dan zouden wij ons zelfs aan de simpelste regels niet houden. De exoten eruit vissen? Nauwelijks nog mogelijk. De bevaarbaarheid opgeven waardoor al die stuwen weg kunnen? De kades en dijken verwijderen zodat ze, bevrijd uit haar keurslijf, weer vrij kan stromen? De waterkwaliteit eindelijk op peil brengen? Welnee.

In ons land kan een staatssecretaris of minister denken dat hij over onze natuur en die van het nageslacht gaat, en dat het niet op voorhand zijn taak is deze te herstellen en zo gaaf mogelijk door te geven aan de volgende generatie. Nee, kabinetten willen elke keer weer bedenken wat er nog meer af kan, wat stuk mag, liefst verdoezeld met prietpraat over mitigatie, compensatie, natuurinclusiviteit en kringloop en (wanneer ze heel vooruitstrevend zijn) de intrinsieke waarde van natuur; een rekbaar begrip.

Als we ons ruimteschip aarde niet vóór alles koesteren en van iedere verdere aantasting vrijwaren en repareren, kan het ons niet langer dragen. Als daar een wet voor nodig is, dan een die geen concessies meer doet en die lidstaten

(die zich, getuige hun staat van dienst, nu al moeten schamen) niet langer de ruimte biedt er vrijblijvend invulling aan te geven. Een wet die ook het toezicht regelt, uitgevoerd door een toezichthouder die kan ingrijpen en echt handhaaft.

Het zal duidelijk zijn dat iedere verdere wens van onze kant betekent dat we een andere verworvenheid zullen moeten inleveren. Willen we meer expansie? Dan moet alleen de mens de gevolgen voelen. Dus niet meer zoals het nu gaat: altijd meer mensen, consumeren, sport en leisure en weer minder natuur.

Maar ach, tegen wie zeg ik dit? U en ik weten dat zo'n wet er niet gaat komen. Maar het zou een verademing zijn als er op zijn minst weer een niet door de politiek benoemd college van wetenschappers en juristen zou zijn, dat scherp en onaantastbaar de letters van de wet en de achteruitgang van de natuur voor iedereen zichtbaar en begrijpelijk voor het voetlicht zou brengen. Dan zouden kabinetten en provinciale besturen, ja, zelfs de kleinste gemeenten, tenminste gaan voelen dat de teloorgang van de natuur, ons ruimteschip, en het liegen en bedriegen daarover niet langer straffeloos blijft, wat momenteel al decennia lang wel het geval is.

Jaap Dirkmaat, directeur

Minder papieren post ontvangen?

Steeds vaker krijgen wij berichten van leden die liever minder post van de VNC op papier ontvangen. Gelukkig kan dat ook! Ons blad Landschappelijk is namelijk ook volledig digitaal te lezen.

Leden van de VNC kunnen kiezen hoe ze het blad willen ontvangen: op papier, digitaal (per e-mail), of allebei (of allebei niet!).

Zelf aangeven

U kunt uw voorkeur doorgeven door een mailtje te sturen naar info@nederlandscultuurlandschap.nl of tijdens kantooruren te bellen naar 024 – 684 22 94.

Op onze website kunt u overigens de digitale versie van Landschappelijk tot een paar jaar terug downloaden en teruglezen.

VNC aan de slag met herstel en aanleg van graften

Vorig jaar presenteerden wij een omvangrijk onderzoek naar de staat van de graften in Zuid-Limburg. Graften – de steile randen van de terrassen die beeldbepalend zijn voor het Zuid-Limburgse landschap – zorgen voor veel biodiversiteit en vormen belangrijke verbindingen voor veel planten en dieren. Ook houden ze erosie tegen en leggen ze met hun landschapselementen stikstof en CO₂ vast. Graften bieden dus talloze voordelen voor natuur en landschap. Dat wil zeggen, als ze goed beheerd zijn.

De vruchtbare löss is erg erosiegevoelig.

Het trieste restant van een graft.

Ons onderzoek liet zien dat dat helaas niet het geval was: van de ruim 350 onderzochte graften bleek minder dan een kwart in goede staat te verkeren. Veel graften zijn geïsoleerd geraakt, zijn kaal geworden door het verdwijnen van begroeiing of zijn juist overwoekerd door stikstofminnende planten zoals brandnetels en bramen.

Reden dus voor actie. Daarom presenteerden wij vorig jaar zomer de resultaten van het onderzoek, met de duidelijke boodschap dat grootscheeps herstel van

de graften nodig is. Achterstallig onderhoud en beheer dienden te worden weggevoerd en ook moesten nieuwe graften worden aangelegd. Een graftenberaad zou worden ingesteld om de voortgang te bewaken.

Inmiddels zijn we ruim een jaar verder. Destijds hebben we de graftenproblematiek bij een groot publiek helder onder de aandacht gebracht. Ons graftenherstelplan werd in eerste instantie positief ontvangen door de provincie Limburg. Toch bleef de gewenste actie tot dusver uit.

De VNC heeft nu zelf het initiatief genomen om in samenwerking met Natuurrijk Limburg herstel en aanleg van graften mogelijk te maken. Samen met lokale agrariërs gaan we twee kilometer aan graften herstellen. Agrariërs in het Gulp- en Geuldal worden hiervoor actief benaderd. Hierna gaan we samen een graftenherstelplan opstellen om vervolgens de herstelwerkzaamheden uit te kunnen voeren.

Naast herstel van bestaande graften zullen we ook een experiment starten met de aanleg van compleet nieuwe graften. Omdat er tot nu toe weinig bekend is over de meest effectieve manier om graften aan te leggen, zullen we in dit experiment verschillende methodes gebruiken.

De aanleg van nieuwe graften is nadrukkelijk gericht op het beter vasthouden van water en het voorkomen van afstroming over akkers.

We zijn blij dat we alsnog aan de slag kunnen met verbetering van de Zuid-Limburgse graften en dat we hier nu zelf de handen voor uit de mouwen kunnen steken. Het project is mogelijk dankzij het Fonds Natuurkracht. Dit fonds stelt tot medio 2025 in totaal 1 miljoen euro beschikbaar voor maatregelen die leiden tot het vasthouden van water. Natuurkracht is een initiatief van Natuur en Milieufederatie Limburg, Limburgs Landschap, ARK Rewilding Nederland, Natuurmonumenten en Wereld Natuur Fonds, met steun van de Nationale Postcode Loterij.

Graften zorgen voor veel biodiversiteit, en bieden onderdak aan bijvoorbeeld vroedmeesterpadden en hazelwormen.

Foto: Angela Enthoven

Aanleg van natuurvriendelijke oevers

in het Buitenland van Rhon

De VNC is betrokken bij de landschappelijke ontwikkeling van het Buitenland van Rhon, in de polder Rhon onder Rotterdam. In dit gebied wordt uitvoering gegeven aan een in 2018 gepresenteerd streefbeeld dat het Buitenland moet ontwikkelen op het gebied van natuur, landbouw en recreatie. Sindsdien zijn vele landschapselementen aangelegd en wordt geëxperimenteerd met diverse vormen van natuurvriendelijke landbouw.

De VNC is projectleider van de aanleg van de natuurvriendelijke oevers, wat een groot deel uitmaakt van de landschappelijke ontwikkeling van het gebied. Met de oevers worden landbouw en natuur gecombineerd en wordt de biodiversiteit vergroot. Langs de oevers bloeien verschillende bloemen, opgekomen uit gebiedseigen inheemse zadenmengsels. De kalkrijke bodem is daarbij geschikt voor bijzondere soorten, en uiteindelijk zullen er ook orchideeën op de oevers groeien.

De natuurvriendelijke oevers zijn een buitengewoon geschikte locatie voor bloemen, insecten en vogels, maar ook kikkers weten de oevers nu te vinden;

daar komen er naar verwachting ook steeds meer van. Door de vele insecten die op de natuurvriendelijke oevers afkomen, vormen deze bovendien een belangrijk voedselgebied voor de kuikens van weidevogels.

Vorig jaar zijn we met de aanleg van de natuurvriendelijke oevers begonnen. Door het natte najaar werden de werkzaamheden tijdelijk stilgelegd, en in juni van dit jaar zijn ze weer hervat. In deze fase wordt in totaal 18 kilometer aan natuurvriendelijke oevers aangelegd.

Bekijk op onze website ook een video over de natuurvriendelijke oevers.

Foto: Angela Enthoven

Oude poldermolen ontdekt bij opgraving

De archeologische opgraving van de poldermolen.

Tijdens de aanleg van de natuurvriendelijke oevers is een bijzondere ontdekking gedaan: een archeologische opgraving van een ronde stenen poldermolen. De molen stamt uit de 18^e eeuw, toen ook de polder werd aangelegd. Het betreft een zgn. grondzeiler, die het grondwater op peil en de polders droog hield. Door de komst van een stoomgemaal werd de molen in 1879 buiten dienst gesteld en in 1905 gesloopt.

Foto: Lars van Peij

De molen van Oeffelt met de bovenas uit Rhon.

De sloop betekende echter niet het definitieve einde van de molen. Na de afbraak ging de gietijzeren bovenas eerst naar de molen van Heumen en later naar die van Oeffelt, waar hij zich nog altijd bevindt. De bakstenen van de molen zijn dicht bij huis hergebruikt voor een schuur en woning van een nabijgelegen boerderij in Rhon. Zo leeft de poldermolen van Rhon dus tot op de dag van vandaag voort.

De winnaars van de Gouden Zwaluw 2023 met v.l.n.r. Hélène Jorna (illustrator) en Rian Visser (schrijver) van het boek 'Het geheim van de groene straat'; Florence van Haastrecht en Zoe van Helvoirt van BeeGrateful.

De winnaars namens de Groene Loper Overijssel konden wegens omstandigheden helaas niet bij de uitreiking aanwezig zijn. Zij hebben de prijs op een later moment alsnog ontvangen.

Uitreiking Gouden Zwaluw

Op zaterdag 24 juni 2023 vond de uitreiking van de Gouden Zwaluw 2023 plaats. De VNC reikt deze waarderingsprijs ieder jaar uit aan personen of organisaties die iets bijzonders hebben betekend voor natuur in het stedelijk gebied. De ceremonie vond plaats in het rijksmonumentale pand Huis Wylerberg, waar de VNC ook haar kantoor houdt. VNC-directeur Jaap Dirkmaat stond tijdens zijn presentatie stil bij het belang van natuur in het stedelijk gebied, waarna hij de winnaars introduceerde.

BeeGrateful, een initiatief van Florence van Haastrecht en Zoe van Helvoirt

BeeGrateful ontwikkelt bijzondere bijenkasten en plantenbakken die gemonteerd worden aan lantaarnpalen. Hiermee wordt op een originele en creatieve manier gebruik gemaakt van de openbare ruimte om noodlijdende bijen te helpen.

BeeGrateful wint de Gouden Zwaluw 2023 voor het vindingrijk gebruikmaken van bestaand straatmeubilair, waarmee bijen in dankbaarheid nieuwe onderkomens worden verschaft.

Groene Loper Overijssel

De Groene Loper Overijssel brengt bewoners bijeen om meer groen in hun wijk of dorp te realiseren. Inmiddels zijn al op tien plaatsen in Overijssel buurtinitiatieven via de Groene Loper van de grond gekomen. Groene Loper Overijssel wint de Gouden Zwaluw 2023 voor het realiseren van doorlopende verbindingen tussen stad en platteland, voor mens, dier en plant.

Het geheim van de groene straat, een boek van Rian Visser

Het geheim van de groene straat is een prachtig boekje met een even zo mooie boodschap. Met het bijbehorende lespakket trekt schrijver

Rian Visser door het land om kinderen te leren over het belang van groen in hun directe omgeving.

Het geheim van de groene straat wint de Gouden Zwaluw 2023 als een in alles enthousiasmerend boek waarmee kinderen spelenderwijs worden aangespoord zich in te zetten voor groen in hun eigen omgeving.

Naast de bronsgouden beeltenis van de gierzwaluw en de oorkonde ontvang iedere winnaar ook een exemplaar van het boek *Natuur in de straat*. Dit boek staat boordevol tips voor vergroening van de directe woonomgeving.

Kijk voor meer informatie over de Gouden Zwaluw en voor eerdere winnaars op onze website.

Wij worden gesteund door

